

Reinkarnációból reinkarnációba – beszélgetés Robert Mlinareccal

„... ellenben szórakozni azért, hogy aztán
komolyan dolgozhassunk.”
Arisztotelész, Nikomakhoszi Etika, 1176b

Fosszília: Milyen kérdésekre számítasz?

Robert Mlinarec: Nyúlfarknyiakra.

F.: Kezdjük talán a korai hatásokkal, irodalmi próbálkozásokkal, az első csajokkal... avass be, kérlek írói karriered keletkezéstörténetébe!

R. M.: Hatások? Annak ellenére, hogy öt évesen írtam az első regényemet Alaszka meghódításáról, ahol egy bázis volt, amelyet együtt védtek a cowboyok, az indiánok, a vörös kabátosok és a trapperok a második világháborús németektől és japánoktól (sajnos, a saját illusztrációkkal gazdag teljes háromszáz oldalas kéziratom eltűnt szüleim számtalan költözködése közben). Nehezen szólhatok arról, hogy mi, ki és hogyan hatott rám. Nagybátyámnak óriási házi könyvtárak meg képregénygyűjteményük volt, így már elég korán „elmélyültem” a legkülönbözőbb könyvek olvasásában: vallások, szépirodalom, okkultizmus, science-fiction, filozófia, művészet, technikai kézikönyvek... Komolyabban tizennégy évesen kezdtem foglalkozni az írással, amikor a saját ízlésem szerint a sulis legszebb lányának írtam meg „a te szemed az én napom, a te hajad az én álmom” stílusú verset! Ez az első próbálkozás nem lett eredményes, az említett fiatal hölgy simán elutasított. Később jöttek más lányok, nők és asszonyok, de könnyebben fűztem meg őket nem irodalmi poénokkal. Az elején elég sok skandináv író olvastam, olyanokat, mint Hamsun, Martison, Laxness, Johansson, Ibsen (de jóformán a többieket is, akiket fordításokban találtam), majd szerb prózaírókat, Crnjanskít, Pekićet, Kišt, persze a horvátokat is bújtam, Krležát, Marinkovićot és Novakot, utána Rushdie-t, Márquez-t (s általában a dél-amerikaiakat), de tisztelem, fontosnak tartom Mirko Kovač és Jevrem Brković prózáját, ez utóbbinak leginkább a *Monigreni* című regényét szeretem. Elsőként ezek a nevek ugranak be, ám valószínűleg irodalmi hatástörténetem összes jövőbeli rekonstrukciója más és más volna.

F.: Első önálló könyved, a Georgina könnyei (Georginine suze) 1997-ben jelent meg, az utolsó, Álomszövők (Tkači snova) címmel 1999-ben, ami egyben a második novellás köteted, sőt időközben verses kötetet is megjelentettél. Fiatal írónak tekintenek, egyetértsz ezzel?

R. M.: Az első könyvig eljutni nehéz, utána már minden megy a maga útján. Évekig publikáltam különböző lapokban és újságokban, nem gondolkodtam önálló kötetről. Csak valamikor 1996 őszén (a Quorum főszerkesztőjének, Miroslav Mićanovićnak köszönhetően, aki fölbátorított, azt mondva, hogy: „Itt az ideje, hogy legyen saját köteted!”) jött az az ötletem, hogy bekeretezzem az írásaimat. A *Georgina könnyei* 1997 tavaszán jelent meg, s kiváló fogadtatásban részesült mind az olvasók, mind a kritikusok táborában. Horvátországban pillanatnyilag az a helyzet, hogy formálisan mindenki fiatal alkotónak számít harmincöt éves koráig (tehát csak egy évig leszek még fiatal!), utána középkorúnak tartanak hatvan éves korunkig, s csak ezt követően lehetünk érett írók. Akkor tudom elfogadni, hogy fiatal író vagyok, ha ezalatt azt értjük: a korai harmincas éveimben járok, tele tervekkel és két megjelent prózakötetrel.

F.: Szerinted milyen szerepet játszik a Quorum a horvát irodalmi életben, mit jelentenek „generációi” a hazai környezetben, s Te mennyire tartod magad quorumos-nak?

R. M.: A Quorum folyamatosan jelenlévő lap. Éveken át sikerült aktualitását, magas színvonalát megtartania, állandó jelleggel fedezi fel az új tehetségeket, grafikai arculatát a legjobb képzőművészek és dizájnerek adják meg, irigylésre méltó mennyiségű fordítást tartalmaz, nyitott és szublimatív koncepcióval rendelkezik... A generáció kérdése viszont problematikus. Minden kritika erőltet valamilyen generációs besorolást, azonban úgy gondolom, hogy ez meglehetősen irreleváns. Létezik olyan folyóiratokra alapozott felosztás, amely alapján kategorizálni igyekeznek a szerzőket. Engem a Quorum második nemzedékéhez soroltak. Ez a folyóirat eléggé nyitott, hogy a legkülönbözőbb poétikákat magába szívja, függetlenül az évektől, így a „generációktól”. Számomra már az is szokatlan, hogy egy adott nemzedékben sokan egyforma/hasonló poétikai eljárásokkal dolgoznak, vagy „generációsán” kívánnak írni (visszatérő kapcsolat: irodalom-kritika-irodalom). Ezt inkább a tudomány szférájához kötném, nem pedig a szabad, művészi kifejezés dimenziójához. Mint ha mindenki elfelejtette volna Mao Ce Tung szavait: „Virágozzék a kultúra ezer virága!”. (Ez a Mao Ce Tung nem az a Mao Ce Tung, ő Zágrábban él, a lakásomhoz közeli kínai étterem szakácsa, s miközben felszolgálja a bambuszos és gombás cumókat, szavalni és parafrázálni szokta sokkal híresebb névrokona összes sorát!) Tehát szerintem és Mao szerint, mindenkinek a maga útját kellene keresnie az irodalomban. A fiatalabb („generációs”) elbeszélők közül az enyémhez hasonlónak érzem Zoran Ferić, Miroslav Kiš és Boris Pekić prózáját, akikkel egyébként sikerült közös novellás kötetet megjelentetnem, a *Quattro stagioni*-t. Költők sorából különösen Damir Šodant meg Delimir Rešickit tiszteltem.

F.: Említetted a *Quattro stagioni* című közös kötetet. Hogyan jutottatok el a közös könyvkiadásig, kinek az ötlete volt az egész, ki választotta a szerzőket?

R. M.: Mind a négyen már ismertük egymást, mielőtt még publikáltunk volna, pontosabban a filozófia szak évei alatt ismerkedtünk meg, tíz évvel ezelőtt. Amikor intenzívebben belemerültünk az irodalomba, világos, hogy egymás munkáit is elolvastuk, haverkodtunk,

élveztük a többiek szövegeit (az elvárttól és a „normálistól” való különbözőségei közt). Úgy gondolom, hogy mindannyian új és másfajta elképzeléseket hoztunk a 90-es évek horvát irodalmába. A történetek összeválogatásán kívül a könyv létrehozása közben izgalmas volt még az együttléte, a szerzőkről írt közös ismertető pedig így hangozhatnék: a 60-as években születtek, hárman Zágrábban, egy Varaždinban, együtt összesen kilenc szakon diplomáztak (s még néhányon tanulgattak), ebből hárman filozófiát végeztek, hárman tíz könyvet jelentettek meg, a negyedik szerző most várja első kötetét. Az ötlet Ferić és köztem zajló beszélgetés folyamán született meg, később egyeztünk meg a szerzők összeválogatásáról. Kiš és Pekić készen várták az ötletet, úgyhogy mind a négyen részt vettünk a kötet elkészítésében.

F.: Azt mondtad, új és másfajta elképzeléseket hoztatok a 90-es évek horvát irodalmába. Akkor ez sem számíthat egyfajta generációs hangütésnek?

R. M.: Haha, én szívesebben megőrzöm a saját véleményemet, s azt válaszolom, ez hasonló poetológiai meggyőződés vagy hasonló alkotói szellemiség.

F.: Mit értesz hármótok hasonló művészi szellemiségén?

R. M.: A rokonítható poeticitás számomra elsősorban a világ közös érzékelését és megélését jelenti. Az írás technikája, a történet előadásának módja és szövése, akárcsak ennek formálása külsődleges manifesztációja a mélyebb rétegnek, ami miatt (most filozófiai fogalmat használok majd) hozzátapadunk egy poétikához, összeolvadunk vele, illetve a szöveggel általában. Az irodalmi alkotás szépségét az adja, hogy nem azonos az atlétikai versennyel. Nem az a vesenytípus, amelynél ki lehet jelteni, hogy az egzakt kritériumok alapján, mint amilyen pl. a stopperóra, itt az első, az a második, emez a harmadik. Az irodalomban mindenki a maga módján fut, fontos a stílus s az originalitás, nem pedig a mért idő. Ha hozzád közel áll az, ahogy valaki a szövegek születésével foglalkozik (már megint Szókratész! maieutika), ami természetesen nem kell, hogy hasonlítson a te elképzeléseidhez, de hordoz valamiféle szellemi rokonságot, akkor mondjuk ez lenne az a bizonyos közös poétika.

F.: Mivel magyarázod azt, hogy a prózában a „szent” irodalmi témák „profán” kontextusban bukkannak elő, csak játékról lenne szó?

R. M.: Játék! Ez a kulcsszó! Anakarszisz mondja: „... szórakozni azért, hogy aztán komolyan dolgozhassunk”. Azt hiszem ma semmi sem lehet szent (kivéve az emberi életet) a régies, templomi, prédikáló értelemben, mely teljesen anakronisztikus, pláne ha valamilyen tiszteletet vár el a „szent” irodalmi témákkal kapcsolatban. Nézd csak meg a politikát, a morális autoritásokat (létezik ez egyáltalán?), a háborúkat, a saját utcádat. Entrópia uralja a világot. Miről is beszélünk? Az irodalmi játék az én világ-kritikám formája: megkérdőjelezni azt, amiről már sokan betokosodva gondolkodnak.

F.: A Tizenharmadik reinkarnáció (Trinaesta reinkarnacija) és a Nyugtalan álom krónikája (Kronika nemirnog sna) frásaidban az indiai bölcelet kérdései villannak föl „posztmodern köntösben”: történetben. Szerinted párhuzam vonható az említett kultúrák gondolatísága között, vagy a saját téridő koncepciód miatt utalsz ilyen kapcsolatformákra?

R. M.: A reinkarnáció annak az embernek a kellemetes szellemi extenziója, aki tud a maga téridő korlátozottságáról. A Tizenharmadik reinkarnációban eljátszadotam a szimbólumokkal, kezdve a címmel, mely jelzi, hogy tizenharmadik, azaz szerencsétlen reinkarnációról van szó, melynek története a következésképpen hangzik: „Robert Mlinarec vagyok, aki állítólag egy indiai koldus tizenharmadik reinkarnációja.” A reinkarnációból reinkarnációba történő testváltás folyamata valójában kiváló struktúra a prózai földolgozás szempontjából, mondhatnám jó tréfa-keret, amelyben rakosgatom a történet fragmentumait, segítségükkel mint elbeszélő minden percben mindenütt jelen lehetek.

F.: Fontos számodra a történet struktúrája? Összefügg mindez az elbeszélés szereplőinek karakterjegyeivel?

R. M.: Hiszek a jól strukturált történetben és az eközben kibontakoztatható, talán felszínes karakterizációban. Pillanatnyilag így írok, de ez nem jelenti azt, hogy ez mindig így lesz. Szóval úgy tartom, fontos a struktúra megléte. Nélküle nincs történet. A struktúrával tudunk játszani, kísérletezni, formáját átalakítani, kiforgatni... de, ha hiányzik, csak „egy rakás szar/vunk van”.

F.: A Bridzs parti (Partija bridža) és a Zágráb? Csak egy a városok közül... (Zagreb? Samo jedan od gradova...) novelláidban a kortárs írók szokványos irodalmi hősökként szerepelnek.

R. M.: A Zágráb? Csak egy a városok közül... és a Bridzs parti két olyan elbeszélés, amelyekben „élőkkel és holtakkal” játszadozom, pontosabban élő és holt írókkal. A Bridzs parti-ban, mely határozatlan térben és időben játszódik, már régóta „megbékélt és megnyugodott” vagyok, annál az asztalnál kibicelek, ahol négy világhírű író kártyázik egymással: Hamsun, Kiš, Márquez és Rushdie. Nem nevezném a tisztelt társaságot sztereotipikusnak, inkább a saját projekcióim, olyanok, amilyeneknek irodalmi munkáik és életrajzaik alapján ismerem őket. A Zágráb? Csak egy a városok közül... már egy kicsit másként intonált szöveg, városi szlengben szól, önironikus utcai történet. Szerettem volna megörökíteni (vagy inkább: szöveggé alakítani) egy céltalan tavaszi nap élményét. A kortársak, akikről az elbeszélésben szó esik, az egészhez hozzáadják még a dokumentális dimenziót.

F.: Nem zavar, hogy Te is a recycling módszerével élsz, mint rajtad kívül sokan mások?

R. M.: A recycling divathullám lett. Fatalisztikusan hangzik, hogy már úgyis mindent láttak, leírtak, elolvastak... fölvetődik az a kérdés, minek megcsinálni ugyanannak a témának a százharmincnyedik variációját. Amíg írok, én másmilyen mondatokkal írom újra a tar-

talmat. Ezért gondolom, hogy az írásnak (még) van értelme, hasonlóan a jazz állandó improvizációihoz...

F.: Foglalkoztál a baszk költészet fordításával, mi vonzott ehhez a kultúrához?

R. M.: Formálisan befejeztem többek között etnológiai egyetemi tanulmányaimat is, úgy érzem érzékeny vagyok a különböző kultúrákra. Foglalkoztam azzal a gondolattal, hogy megcsináljam a doktori disszertációt a baszk identitás tematikájából. Ezért ötször-hatszor jártam a Pireneusi-félsziget ezen területein. Egy kicsit tanultam is a baszk nyelvet, de ez egy rendkívül szokatlan nyelv, amelyet a baszkföldi lakosságnak mindössze 25 %-a beszél, s ez a 300.000 lakos további tíz dialektust és egy hivatalos baszk nyelvet használ. Ugyanis, Franco Spanyolországban (a baszkok sorra republikánusok voltak a spanyol polgárháborúban) hivatalosan betiltotta ezt a nyelvet. Majd csak a hetvenes évek végétől, Franco halála után újra használhatják az iskolákban, az intézményekben, s a hivatalos életben. (Vannak olyan generációk, amelyek alig tudnak pár szót az anyanyelvükön). Kalandozásomat a baszk költészetben a posztmodern hozzáállás okozta, fordítani pedig a spanyol fordításból és a baszk eredetiből fordítottam, mert nem ismerem eléggé a baszk nyelvet. De megtanultam azt, hogy a többes számot ugyanúgy képzik, mint a magyar nyelvben, k-val a végén!

F.: Tudnál egy pár szót mondani arról, milyenek a baszk óvszerek?

R. M.: Nem élek velük, túl szorosak számomra. Egyedül azt tudom, hogy annak a tüzes andalúziai nőnek sem a haját, sem a szemét nem felejthetem el, s hogy nincs könnyebben megírt történetem a *Baszk napok, andalúziai éjszakáknál*. Egy lendületben született, mindenféle későbbi utójáték nélkül, egyszerűen.

F.: Az Álomszövők köteted alcíme: Régi és új történetek. Miben régiek a régi történetek, s miben újak az újak?

R. M.: Úgy hiszem egy lépést tettem előre ugyanabban a poétikai koncepcióban. Az „és” itt kötőszó, mely azonnal, még az olvasás előtt hangsúlyt tesz a régi meg az új egységére. Elsősorban a motivikus-tematikus összeállításra gondolok. Az én téridő utazásaim nem véletlenszerűek, hanem alapját képezik a világlátásomnak, s az érdeklődésemnek, mint belső kategóriáimnak, ami végül poétikát eredményez, s szöveggé realizálódik. A múlt témái ugyanúgy foglalkoztatnak, mint a jelenkoriak, vagy a jövőbeliek, a „rég” és az „új” pedig ugyanannak az egynek a keretét képezi.

F.: A borítón olvashatunk egy idézetet Jovan Nikolić Városi ima (Gradska molitva) című verséből: „Zene nélkül halott a város”. Létezik ideális város, ideális állam?

R. M.: Nincs ideális állam, nincs ideális város, mégis jó arról spekulálni, milyenek lehetnének. Még régen megértettem, hogy az összes utópia (Platontól Moruson és Campanellán

át egészen a szocialista/kommunista elképzelésekig) az ember közösségi karaktere miatt bukott meg. Ideális, jobban mondvá idillikus, csak az mikrokörnyezet lehet, amelyben az emberek értik egymást: szerkesztőség, sportklub, vagy valami ilyesmi. Jovan Nikolić versidézete (mely eredetileg cigány nyelven íródott) régóta kísért: úgy gondolom, hogy ritmus és zene nélkül nincs élet, se a szó szerinti, se az átvitt értelemben.

F.: Ezzel összefüggésben milyen érzéseket táplálsz szülővárosod, Zágráb iránt?

R. M.: Zágráb az a város, ahol születtem. Korábban nem kedveltem, vagy maximum elmentmondásos érzésekkel fordultam felé. Ahogy öregszem, egyre többet jelent számomra.

F.: Írásaidban többször emlegeted Budapestet.

R. M.: Budapest lesz az a város, amelyben szeretnék néhány évet eltölteni: kulturált, megfelelően nagy, közép-európai és elég közel van Horvátországhoz (tehát jó arra az esetre is, ha legyűrne a honvágy!). A születő regényem, mely remélem friss, örült, posztmodern módon foglalkozik az Osztrák-Magyar Monarchiával, néhány eseményét Budára helyeztem. Ó, a magyar nők...

F.: Ideálok (Ideali) című versedben az ideálok egyenértékűek az ideológiákkal. Vajon a történe-teidben az utazás és az álom nem értelmezhető szintén ideálként, s így ideológiaként?

R. M.: Az ideál és az ideológia (persze, csak szoros teoretikus nézőpontból) nem lehetnek egyenértékűek. Az ideál kétségtelenül az, ami tisztán gondolati formában van, az, amire szellemileg vágyunk. Még a filozófia szakon kínozott az a probléma, hogy hol a határ az ideál és az ideológia között, illetve hol fejeződik be az egyik, s hol kezdődik a másik? A következő válasz fogalmazódott meg bennem: abban a pillanatban, amikor „élni” próbáljuk a saját ideáljainkat, ezek ideológiákká válnak. Pontos az észrevételed, hogy az ideálokat egyenértékűvé teszem az ideológiákkal ebben a versben.

Nem gondolkodtam még az utazásról és az álomról oly módon, mintha ideálok/ideológiák volnának, ezek pillanatnyilag inspiráló témáim. Minden esetre, izgalmas kérdés, amire majd egyszer válaszolni fogok.

F.: Érezhető még a horvát szellemi életben a háború előtti jugoszláv multikulturalizmus? E kérdésben milyen irányokban tájékozódik a fiatal horvát irodalom?

R. M.: Multikulturalizmus? Az első kérdés inkább az lehetne, volt-e egyáltalán valódi multikulturalizmus Jugoszláviában? Erre nem tudok objektíven válaszolni. Nekem úgy tűnik, nem volt, ellenkező esetben háború se lett volna. A multikulturalizmus azt jelentené, hogy a másikat szokásaival, anyanyelvével együtt elfogadjuk. Emlékszem néhány eseményre, amelyek az egykori jugoszláv katonaságban történtek a nyolcvanas évek közepén. A hivatalos nyelv szerbhorvát volt, ami nagyjából a szerb nyelvet jelentette, míg a hálótermekben

szabad volt albánul, magyarul és szlovénul beszélni, bár erre a tiszték soha sem néztek jó szemmel. Azért, mert ezeknek a félánalfabéta katonáknak a fejében létezett egy ősi félelem a Jugoszlávia elleni összesküvéstől, „az ellenség nem alszik” hangozott a jelmondat. Abban a pillanatban, amikor valaki más nyelvet használt az előírt helyett, gyanakodva néztek rá, „ha nem értem, akkor a másik biztos készül valamire ellenem”. Még a macedón nyelv sem volt kíváncsú (ez az egész történet naná, hogy Macedóniában játszódott) a kaszárnnyában. Ez a looser hadsereg számomra a beteg társadalom viszonyait tükrözte. Nem nevezhetem multikulturalizmusnak az egyének s az intellektuális elit kapcsolatait; maga a multikulturalizmus már a világban is inkább absztrakció, vágyott, s nem konkrét állapot (nézzük csak pl. Spanyolországot, Belgiumot, Észak-Írországot, Amerikát, Franciaországot, hogy ne is említsük a balkáni szomszédságot!). A kilencvenegyes háború előtt Jugoszláviában létezett egy kulturális csereprogram. Azok a generációk, amelyek ezidő alatt szocializálódtak, kapcsoltságba kerültek a könyvekkel, újságokkal, eszmékkel, de már ekkor is minden Zágrábban és Belgrádban, majd Szarajevóban és Újvidéken fejeződött be. (A „kisebbségi” nemzetek mindig is „másodrangúak” voltak, mivel nem ismerték el a nyelvüket s kultúrájuk nem volt fordítások segítségével hozzáférhető.) Figyelemmel kísérem valaha a szerb próza alakulását, mely akkor, véleményem szerint kiemelkedőnek tűnt Horvátországban. A háború megállította az eszmék szabad áramlását, keletről többnyire bombák és repülőgépek érkeztek, úgyhogy nem létezett se vágy, se akarat a „jugoszláv eszmék” és „kultúra” megismerése iránt. Az utolsó két-három évben a horvát magáncsatornákon keresztül megjelent valami a szerb könyvekből, az emberek ezeket elolvasták, majd a dolog ennyiben maradt. Tény, hogy a szerb próza súlyosan lealacsonyodott, ritka kivételekkel (Filip David, s valameddig Svetislav Basara), vagy nem ismerjük eléggé. Az egyedüli „kulturális” termék, amely mindig is jól szerepelt Horvátországban az a szerb film, de úgy gondolom ez még nem elég ahhoz, hogy élteszük a multikulturalizmus eszméjét. A horvát fiatal próza (ha ide a harminc év körülieket soroljuk) nagyrészt a saját témái felé fordult, az urbánus, a morbid, az underground felé, kiindulópontját pedig a hazai realitásban és bajokban/alkalmakban, valamint az új brit irányzatokban (pl. Hanif Kureishi) találta meg. Nem mondanám, hogy az írásokban érezhető lenne bármi is a jugó „multikulturalizmusból”, annak ellenére, hogy a generációk huszonvalahány éves koráig élt ebben az országban, s rendelkezik ennek megfelelően specifikus tapasztalatokkal. Minden tapasztalat pedig kincsnek számít, ha túlélő vagy!

F.: Műveidben nyoma sincs a balkáni, háborús diskurzusnak. Ez tudatos témaválasztás?

R. M.: Ha nem szeretted a háborút és menekülsz előle, akkor minek írni róla? Van egyéni tapasztalatom és nézetem a háborúval kapcsolatban. Nem akarok a sötétség írója lenni, minden ilyen történet iszonyú. Elég az, hogy míg tartott a pusztítás, elveszítettem barátaimat és elvesztegettem éveimet fölösleges kérdéseken gyötrődve.

F.: Kapcsolatban állsz a Horvátországon kívüli délszláv alkotókkal, írókkal?

R. M.: Igen. Elsősorban Bosznia és Hercegovina területéről vannak kapcsolataim, ezek

pontosabban a mostari és szarajevói szálakat jelentik. Mostarban létezik egy irodalmi folyóirat az urbánus alvók számára, a Kolapsus, amelyet egy fiatal és perspektivikus csoport szerkeszt (Nedim Čisić, Mehmed Begić, Marko Tomaš) az akadémizmus terhe nélkül, jó irodalmi ötletekkel. A folyóiratuk számról-számra gazdagodik az érettséget és a tartalmat illetően. A közeljövőben biztos megkerülhetetlen lesz az ottani irodalmi orgánumok közt. Rajtuk kívül ismerem még Dragan Šimovićot, Miro Petrovićot, a jeles boszniai irodalmárokat, ők szintén mostari lakosok.

F.: Van-e közös pont Danilo Kiš „outsiderizmusa” s a Te álom/utazás koncepciód között?

R. M.: Szeretek utazni. Kontinensünk nagy részét vonattal jártam körül. A pályaudvarok, házak és garázsudvarok elkerülhetetlen részei az utazásnak. Prózám tematikájának egyik ciklusa éppen a pályaudvarok, állomások, utazók, járókelők, idegenek, tájleírások (anyagi s szellemi egyaránt) motívumaival foglalkozik.

Outsiderizmus? Minden írónak „kívül” és „fölülemelkedettnek” kellene lennie, „megfigyelőnek és kommentátornak” amennyiben irodalmat szeretne létrehozni. Már azzal, hogy valaki író, nominálisan a „túloldalon van”, ha máshogy nem, akkor legalábbis a szöveg túloldalán helyezkedik el. Azt hiszem, outsidernek lenni előny.

F.: Készülsz már az „első” regényedre?

R. M.: Épp most fejezem be az új novellás kötetemet, s dolgozom a *Halál Svédországban* (*Smrt u Švedskoj*) munkacímű regényemen. A regényírás másfajta diszciplínát és koncentrációt igényel, mint a novellaírás. A novellát nagyjából gyorsan és könnyen írom meg. Egy ideig gondolkodom róla, esetleg fölvázolok néhány jellemző helyet, vagy néhány inspiratív mondatot, fordulatot, s utána, amikor mindez megérik a fejemben, néhány órán át megírom a kéziratot, s máris kész a mű. A nagyvárosi élet vad tempót követel, regényt írni este, a napi megélhetés utáni rohanás végén pedig nem egyszerű. A regényhez kontinuitás szükségeltetik, napról-napra kell írni, nem megszakítva a szálakat... ellenkező esetben ez roppant lassan megy. A regényt egyelőre lendületekben írom, a csend ritka pillanataiban, míg a város alszik.

F.: Novelláidból már fordítottak más nyelvekre, mit jelent számodra az idegen nyelveken való publikálás?

R. M.: Rengeteget. Minden fordítás tesztelése a saját ötleteid univerzalitásának azon olvasók előtt, akik másmilyen kulturális, szociális, irodalmi, vagy bármilyen ismeretlen kontextusból jönnek. A fordítás igazából új könyv, a szerzőt izgatja (hacsak nem utálja a saját műveit!), hogy élük át azt, amit csinál az idegenek: németek, magyarok, angolok, amerikaiak, szlovákok... Arra törekszem, hogy történeteim legalább három vagy négy szinten funkcionáljanak, lehetőséget adjanak az olvasó előismeretétől és műveltségétől függően a különféle befogadások, értelmezések számára. Van a transzparens réteg, ami maga a történet,

az alapstruktúra, majd két vagy három réteg következik (amit az archeológusok úgy hívnának, hogy szuperstátusz), melyet az olvasó tudása alapján képes „megtalálni”. Ez roppant izgalmas, ha a történetet egy másik kontextusba helyezzük. Például a zágrábi történetek, amelyekben az atmoszféráért az is felel, hogy mit és hogyan említenek a dialógusokban (városi szórakozóhelyek, ismert alakok a valós életből) a horvát olvasók kondicionáltsága miatt. Ezek a fordításokban az alapszinten érdekes történetekként funkcionálnak, s az elvesztett horvát kontextus helyébe az „idegen/fordított” szövegbe a fordító Zágrábról való elvárásai és elképzelései kerülnek. Eddigi tapasztalataim alapján elégedett lehetek írásaim idegen nyelvű fogadtatásával...

F.: Szeretnél Nobel-díjas lenni?

R. M.: Micsoda? Vegyem el a pénzt attól az embertől, aki a dinamitot föltalálta? Na jó, már úgyis régóta álmodom egy kényelmes lakásról a budapesti Rózsadombon, természetesen a Dunára és a Parlamentre való kilátással. S tán maradna valami a nyaralásra is...

F.: Nincs még elegend ebből az interjúból?

R. M.: Dehogynem! Az öntudatom és az irodalom alapkérdései kisiskolás, hat-hét éves koromra nyúlnak vissza, amikor folyton azt kérdeztem magamtól: „Minek születünk, ha úgyis mindannyian meghalunk?!”

Az interjút készítette: Orcsik Roland

(R. M. ötévesen)